

УДК 343.13:343.98:342.72/.73

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.43>

СТРОКИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНА ГАРАНТІЯ ДОБРОЯКІСНОСТІ ДОКАЗІВ: ПРОБЛЕМИ ОБЧИСЛЕННЯ, СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

Погорецький М.А.,

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
навчально-наукового інституту права,
проректор з науково-педагогічної роботи
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0003-0936-0929
e-mail: mykola.pohoretskyi@knu.ua*

Членов М.В.,

*здобувач, старший викладач кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-8117-4544
e-mail: chnv2012@gmail.com*

Погорецький М.А., Членов М.В. Строки проведення негласних слідчих (розшукових) дій як процесуальна гарантія доброякісності доказів: проблеми обчислення, судового контролю та правової визначеності.

У статті здійснено комплексний науковий аналіз строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) крізь призму судового контролю, правової визначеності, принципу пропорційності та концепції кримінального процесуального доказування. Обґрунтовано, що строки НСРД мають розглядатися не лише як часовий регулятор діяльності органів досудового розслідування, а насамперед як самостійна кримінальна процесуальна гарантія дотримання конституційних прав особи, законності негласного втручання у приватну сферу та доброякісності доказів, одержаних у результаті такого втручання. Доведено, що вихід за межі строку, визначеного в ухвалі слідчого судді, означає не формальне процесуальне порушення, а дефект процесуальної форми одержання доказової інформації, який безпосередньо впливає на допустимість, процесуальну придатність і можливість подальшого використання результатів НСРД у доказуванні. У зв'язку з цим строки НСРД досліджуються як строки-гарантії, що встановлюють неперевишувані часові межі допустимого державного втручання у сферу конституційних прав особи, визначають межі чинності судового дозволу на таке втручання та водночас виступають важливим елементом належної процесуальної форми одержання доказової інформації. Наголошено, що саме через належне нормативне визначення, обчислення та судовий контроль за строками НСРД досягається баланс між інтересами кримінального переслідування та обов'язком держави забезпечувати ефективний захист фундаментальних прав людини.

Методологічну основу дослідження становлять діалектичний, системно-структурний, формально-логічний та порівняльно-правовий методи, застосування яких дало змогу виявити внутрішню суперечність між гарантійною природою строків НСРД і загальними правилами обчислення процесуальних строків, передбаченими статтею 115 КПК України. У роботі розкрито зміст нормативного та обмежувального способів обчислення строків НСРД, що використовуються у практиці слідчих суддів, унаслідок чого встановлено варіативність двомісячного строку дії ухвали слідчого судді від 59 до 63 днів. Доведено, що така варіативність ставить обсяг обмеження конституційних прав особи у залежність від випадкових календарних факторів і практики

конкретного слідчого судді, що суперечить вимогам правової визначеності та рівності перед законом і судом. Обґрунтовано неприпустимість автоматичного застосування до строків НСРД загальних правил обчислення процесуальних строків, а також доведено доцільність встановлення граничного строку дії ухвали слідчого судді у днях, а не у місяцях, обов'язкової фіксації в ухвалі моменту початку та закінчення строку і нормативного уточнення безперервного проведення НСРД у межах строку чинності відповідного дозволу. Запропоновано внесення змін до положень КПК України, спрямованих на уніфікацію судової практики, посилення процесуальних гарантій, підвищення передбачуваності правозастосування та забезпечення справедливого і допустимого кримінального процесуального доказування.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, строки проведення НСРД, строк дії ухвали слідчого судді, судовий контроль, правова визначеність, пропорційність втручання, процесуальні гарантії, конституційні права особи, допустимість доказів, доброякісність доказів, кримінальне процесуальне доказування, процесуальна форма, межі негласного втручання, обчислення процесуальних строків.

Pohoretskyi M.A., Chlenov M.V. Time limits for conducting covert investigative (search) actions as a procedural guarantee of the quality of evidence: problems of calculation, judicial control, and legal certainty.

The article provides a comprehensive scholarly analysis of the time limits for conducting covert investigative (search) actions through the prism of judicial control, legal certainty, the principle of proportionality, and the concept of criminal procedural proof. It is substantiated that the time limits for covert investigative (search) actions should be regarded not only as a temporal regulator of the activities of pre-trial investigation bodies, but above all as an independent criminal procedural guarantee of compliance with a person's constitutional rights, the lawfulness of covert interference with the private sphere, and the quality of evidence obtained as a result of such interference. It is proved that exceeding the time limit specified in the investigating judge's ruling constitutes not merely a formal procedural violation, but a defect in the procedural form of obtaining evidentiary information, which directly affects the admissibility, procedural suitability, and the possibility of further use of the results of covert investigative (search) actions in proof. In this regard, the time limits for covert investigative (search) actions are examined as guarantee-type time limits that establish non-exceedable temporal boundaries of permissible state interference with constitutional rights, determine the limits of validity of the judicial authorization for such interference, and at the same time serve as an essential element of the proper procedural form of obtaining evidentiary information. It is emphasized that a proper normative definition, calculation, and judicial control of such time limits ensure a balance between the interests of criminal prosecution and the State's obligation to effectively protect fundamental human rights.

The methodological framework of the study includes dialectical, systemic-structural, formal-logical, and comparative-legal methods, the application of which made it possible to identify an internal contradiction between the guarantee nature of the time limits for covert investigative (search) actions and the general rules for calculating procedural time limits provided for in Article 115 of the Criminal Procedure Code of Ukraine. The article reveals the content of the normative and restrictive approaches to calculating such time limits applied in the practice of investigating judges, as a result of which the variability of the two-month validity period of an investigating judge's ruling, ranging from 59 to 63 days, has been established. It is proved that such variability makes the scope of restriction of a person's constitutional rights dependent on random calendar factors and the practice of a particular investigating judge, which contradicts the requirements of legal certainty and equality before the law and the court. The inadmissibility of the automatic application of general rules for calculating procedural time limits to the time limits for covert investigative (search) actions is substantiated. It is also argued that it is expedient to establish the maximum validity period of the investigating judge's ruling in days rather than in months, to require the mandatory indication of the exact moment of commencement and expiry of such time limits in judicial rulings, and to provide for a clear normative regulation of the continuous conduct of covert investigative (search) actions within the validity period of the authorization. The article proposes amendments to the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine aimed at unifying judicial practice, strengthening procedural guarantees, enhancing the predictability of law enforcement, and ensuring fair and admissible criminal procedural proof.

Key words: covert investigative (search) actions, time limits for covert investigative (search) actions, validity period of an investigating judge's ruling, judicial control, legal certainty, proportionality of interference, procedural guarantees, constitutional rights of the person, admissibility of evidence, quality of evidence, criminal procedural proof, procedural form, limits of covert interference, calculation of procedural time limits.

Постановка проблеми. Відповідно до статті 3 Конституції України людина, її права і свободи визнаються найвищою соціальною цінністю, а їх утвердження і забезпечення визначають зміст і спрямованість діяльності держави [3]. У сфері кримінального провадження це конституційне положення набуває особливої ваги, оскільки саме в межах цієї сфери держава наділяється повноваженнями на тимчасове, але інтенсивне втручання у приватне життя особи, зокрема у право на недоторканність житла, таємницю спілкування, невтручання в особисте і сімейне життя, а також свободу пересування [3].

Однією з найбільш чутливих форм такого втручання є проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Їх специфіка полягає у таємному характері, що істотно підвищує ризик непропорційного, надмірного або недостатньо визначеного у часі обмеження конституційних прав особи. Як неодноразово підкреслювалося у практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), будь-яке таємне втручання у сферу приватного життя повинно супроводжуватися достатніми гарантіями від свавілля, серед яких ключове значення мають чіткість і передбачуваність часових меж такого втручання. Саме тому законність проведення НСРД має забезпечуватися не лише на рівні визначення підстав і порядку їх здійснення, а й на рівні чіткого встановлення строків їх проведення [4].

У кримінальному процесуальному праві строки проведення НСРД мають подвійне функціональне значення. З одного боку, вони слугують гарантією від свавільного та невизначеного у часі обмеження конституційних прав особи. З іншого боку, вони становлять складову належної процесуальної форми одержання доказової інформації. Саме тому строки НСРД доцільно розглядати не лише як часовий регулятор діяльності органів досудового розслідування, а і як процесуальну гарантію доброякісності доказів, одержаних у результаті негласного втручання [9; 11; 13; 27]. У цьому контексті підхід ЄСПЛ, сформульований, зокрема, у справі *Roman Zakharov v. Russia*, свідчить про те, що відсутність чітких часових обмежень або можливість їх довільного продовження підриває саму законність втручання та ставить під сумнів допустимість отриманої інформації. Якщо відповідна інформація здобувається поза межами строку, визначеного в ухвалі слідчого судді, виникає сумнів не лише у законності самого втручання, а й у процесуальній придатності одержаних результатів для використання у доказуванні [39].

Попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених НСРД, судовому контролю, процесуальним гарантіям і допустимості доказів, питання строків проведення НСРД досі не дістало належного самостійного висвітлення саме в аспекті їх значення для забезпечення правової визначеності та доброякісності доказів [9; 11; 13; 15; 17; 27]. Аналіз правозастосовної практики свідчить, що слідчі судді застосовують різні підходи до обчислення строків НСРД, використовують різні одиниці виміру часу, по-різному визначають початок і закінчення дії ухвали, унаслідок чого двомісячний строк фактично варіюється від 59 до 63 днів [20; 21; 22; 23; 24]. Така варіативність ставить обсяг допустимого обмеження прав особи у залежність від календарних факторів і конкретної судової практики, що суперечить не лише вимогам правової визначеності, а й стандартам ЄСПЛ щодо «якості закону» та передбачуваності втручання.

Актуальність цієї теми зумовлена необхідністю теоретичного і практичного переосмислення строків проведення НСРД не лише як інструменту процесуальної організації, а насамперед як однієї з гарантій законності негласного втручання та належної процесуальної форми одержання доказів. Саме цим пояснюється звернення до означеної проблематики у цій статті. У ній зроблено спробу розкрити правову природу строків НСРД, висвітлити основні підходи до їх встановлення й обчислення у судовій практиці, показати вплив часових меж негласного втручання на допустимість і доброякісність доказів, а також обґрунтувати необхідність удосконалення положень КПК України у цій частині.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є комплексний науковий аналіз строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій як процесуальної гарантії дотримання конституційних прав особи, забезпечення правової визначеності, пропорційності негласного втручання та належ-

ної процесуальної форми одержання доказової інформації, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення положень Кримінального процесуального кодексу України в частині встановлення, обчислення та реалізації таких строків з урахуванням національної практики, зарубіжних підходів і стандартів ЄСПЛ.

Для досягнення поставленої мети у статті поставлено такі *завдання*: з'ясувати правову природу строків проведення НСРД та їх місце в системі кримінальних процесуальних гарантій; розкрити значення строків НСРД як часових меж допустимого втручання держави у приватне життя особи та як елемента належної процесуальної форми одержання доказів; проаналізувати положення КПК України, що регламентують встановлення, обчислення та реалізацію строків проведення НСРД; виявити основні підходи слідчих суддів до визначення строків НСРД в ухвалах про надання дозволу на їх проведення; дослідити варіативність фактичної тривалості двомісячного строку дії ухвали слідчого судді залежно від способу його обчислення; визначити, якою мірою така варіативність узгоджується з вимогами правової визначеності, передбачуваності закону та пропорційності втручання у розумінні національної доктрини й практики ЄСПЛ; обґрунтувати неприпустимість автоматичного застосування до строків НСРД загальних правил обчислення процесуальних строків, передбачених КПК України; з'ясувати вплив виходу за межі строку дії ухвали слідчого судді на законність негласного втручання та на процесуальну придатність одержаних результатів для використання у доказуванні; оцінити можливості використання окремих зарубіжних підходів до регламентації часових меж та безперервності проведення прихованих заходів у національному кримінальному процесі; сформулювати пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства з метою уніфікації судової практики, посилення процесуальних гарантій та забезпечення доброякісності доказів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика негласних слідчих (розшукових) дій тривалий час перебуває у полі зору вітчизняної науки кримінального процесу. У наукових працях досліджувалися загальні питання правової природи НСРД, підстави та порядок їх проведення, співвідношення з конституційними гарантіями прав людини, особливості судового контролю, а також проблеми використання результатів НСРД у доказуванні [13; 14; 15; 17; 27]. Водночас ступінь наукового опрацювання окремих елементів цього інституту є нерівномірним: якщо загальні питання правового режиму НСРД та допустимості одержаних результатів уже дістали належне висвітлення, то проблематика строків їх проведення, способів їх обчислення та впливу цих строків на доброякісність доказів досліджена значно меншою мірою. Це стосується і вітчизняної доктрини, і зарубіжних досліджень, у яких основна увага переважно зосереджується на підставах, межах та гарантіях прихованого спостереження, тоді як часові параметри такого втручання аналізуються здебільшого у зв'язку з вимогами правової визначеності, повідомлення особи про втручання та наявністю ефективного зовнішнього контролю [28; 29; 34–40].

Важливе методологічне значення для осмислення цієї теми мають роботи українських учених, у яких обґрунтовано підхід до кримінального процесуального доказування як цілісної діяльності з одержання, перевірки, оцінки та використання доказів [11; 27]. У межах такого підходу особливого значення набуває процесуальна форма одержання доказової інформації, а відтак і строки проведення НСРД як один із її обов'язкових елементів. У наукових дослідженнях, присвячених проблемам провадження НСРД та використання їх результатів у доказуванні, закладено доктринальне підґрунтя для розуміння того, що законність і межі проведення негласного втручання безпосередньо впливають на можливість подальшого використання одержаної інформації як доказу [13]. Подальший розвиток цієї ідеї простежується у працях, де судовий контроль розглядається як гарантія справедливого та допустимого доказування, а процесуальні рішення слідчого судді – не лише як дозвільні акти, а і як гарантійний інструмент у системі кримінального процесуального доказування [27]. У цьому аспекті методологічно цінними є й зарубіжні підходи, відповідно до яких часові межі спостереження становлять невід'ємний елемент системи гарантій від свавільного втручання у права людини поряд із вимогами законності, необхідності, пропорційності, а також подальшого контролю за використанням отриманої інформації [28; 29; 34; 39; 40].

Суттєвий внесок у розроблення загальних засад доказування та допустимості доказів зробили вітчизняні процесуалісти, які у науково-практичних коментарях до КПК України та спеціальних публікаціях розкрили базові підходи до розуміння доказів і доказування, важливі для оцінки результатів НСРД як джерела доказової інформації [11; 15]. У цих роботах акцентовано увагу на значенні законної процесуальної форми для визнання доказу допустимим, що має безпосереднє

значення і для результатів НСРД, одержаних у межах або поза межами строку судового дозволу [15]. Водночас у практиці ЄСПЛ питання допустимості інформації, отриманої внаслідок таємного спостереження, розглядається у ширшому контексті “якості закону”, передбачуваності втручання та достатності процесуальних гарантій, серед яких важливе місце посідають саме часові межі санкціонованого контролю [34–40].

Окреме місце у дослідженні займають праці, присвячені кримінальним процесуальним гарантіям та судовому контролю. У вітчизняній доктрині обґрунтовано, що гарантії в кримінальному процесі мають розглядатися як встановлені законом засоби і способи забезпечення прав, свобод та законних інтересів учасників провадження [9]. Це положення має принципове значення для оцінки строків НСРД, оскільки дозволяє розглядати їх не тільки як часовий регулятор діяльності слідчого або прокурора, а як самостійну гарантію від свавільного і надмірного втручання держави у приватне життя особи. У навчальних і науково-практичних працях із проблем судового контролю останній розкрито як окремий напрям гарантування прав і свобод особи у досудовому провадженні, що також становить важливу теоретичну основу для аналізу строків дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД [17]. Такий підхід кореспондує з практикою ЄСПЛ, у якій наголошується, що система таємного спостереження може вважатися сумісною з вимогами Конвенції лише за наявності чітких і ефективних гарантій від зловживань, включно з належним визначенням тривалості заходу, порядку його продовження та меж судового чи іншого незалежного контролю [34–40].

Значення строків у кримінальному провадженні як окремої процесуальної категорії висвітлено у роботах українських учених, а також у спеціальних науково-практичних виданнях, присвячених проблемам строків у новому кримінальному процесуальному законодавстві [7; 12; 25; 26]. У цих роботах досліджено загальне поняття строків, їх місце в механізмі кримінального процесуального регулювання, способи їх обчислення та функціональне призначення. Однак зазначені праці мають переважно загальнотеоретичний характер і не зосереджуються спеціально на строках проведення НСРД як різновиді строків, що визначають межі тимчасового обмеження конституційних прав особи та впливають на процесуальну придатність одержаних результатів. У зарубіжній літературі питання строків негласних слідчих (розшукових) дій також переважно постає не як самостійна процесуальна проблема, а в контексті ширших питань тривалості спостереження, своєчасності повідомлення особи, допустимості зберігання матеріалів спостереження та контролю за подальшим використанням таких даних [28; 29].

Певне значення для дослідження мають також праці, в яких НСРД аналізуються крізь призму отримання доказів і процесуального документування. У відповідних дослідженнях НСРД розглядаються як засоби отримання доказів і окреслюється низка проблемних питань їх правового режиму [14]. У працях, присвячених використанню результатів НСРД у досудовому розслідуванні, звертається увага на їх доказове значення та умови процесуального використання [16]. Разом із тим навіть у цих роботах питання строків проведення НСРД розглядається фрагментарно, як складова загальної характеристики порядку їх проведення, а не як самостійна наукова проблема. Аналогічно і в рішеннях ЄСПЛ акцент здебільшого робиться на законодавчій передбачуваності та достатності гарантій, проте саме це дає важливе методологічне підґрунтя для висновку, що строк негласного втручання не може розглядатися як технічний реквізит дозволу, а повинен оцінюватися як істотний елемент правомірності втручання [34–40].

Окрему групу джерел становлять науково-практичні коментарі та узагальнення практики, які дають уявлення про прикладний аспект досліджуваної теми. Науково-практичний коментар до глави 21 КПК України містить важливі положення щодо процесуального режиму НСРД, однак не розв’язує вичерпно питання неоднаковості підходів до визначення строків їх проведення [1]. Узагальнення судової практики розгляду клопотань про дозвіл на проведення НСРД слідчим суддею також має значну прикладну цінність, але насамперед фіксує стан правозастосування, а не формує доктринального вирішення проблеми [18]. Водночас порівняльно-правове значення мають і положення зарубіжного законодавства, в яких більш чітко окреслено процедурні рамки проведення прихованих заходів, зокрема у частині тривалості, порядку продовження та безперервності втручання [30–33].

Отже, аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави для висновку, що у вітчизняній науці кримінального процесу сформовано належне теоретичне підґрунтя для дослідження НСРД, судового контролю, процесуальних гарантій, допустимості доказів та загальної природи проце-

суальних строків [9; 11; 13; 15; 17; 27]. Водночас саме питання строків проведення НСРД як процесуальної гарантії доброякісності доказів, способів їх обчислення, їх варіативності у практиці слідчих суддів, а також впливу виходу за межі строку дії ухвали на допустимість результатів НСРД дотепер не було предметом самостійного комплексного дослідження. Це стосується і національної доктрини, і тих зарубіжних праць та рішень ЄСПЛ, у яких відповідні питання порушуються переважно фрагментарно, у складі ширшої проблематики гарантій таємного спостереження [28; 29; 34–40]. Саме ця обставина зумовлює наукову новизну статті та визначає необхідність подальшого аналізу означеної проблематики.

Матеріали та методи дослідження. Методологічну основу цього дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, застосування яких зумовлене предметом статті, а саме – встановленням правової природи строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій, способів їх обчислення, меж судового контролю за такими строками та їх значення для забезпечення доброякісності доказів. Вихідним методологічним орієнтиром дослідження є положення про те, що строки НСРД мають розглядатися не лише як часовий параметр процесуальної діяльності, а як самостійна кримінальна процесуальна гарантія дотримання конституційних прав особи, пропорційності негласного втручання та належної процесуальної форми одержання доказової інформації [11; 13; 17; 27]. Водночас при визначенні методологічних засад дослідження враховано і підходи, вироблені в зарубіжній доктрині та практиці ЄСПЛ, відповідно до яких часові межі таємного спостереження становлять істотний елемент законності, передбачуваності та контрольованості втручання у приватне життя [28; 29; 34–40].

Діалектичний метод використано для з'ясування сутності строків НСРД у взаємозв'язку з функціональним призначенням судового контролю, конституційними правами особи та загальною конструкцією кримінального процесуального доказування. Завдяки цьому методу строки проведення НСРД досліджуються не ізольовано, а як елемент цілісного механізму правового регулювання негласного втручання держави у приватну сферу, в межах якого порушення часових параметрів проведення НСРД здатне породжувати дефекти процесуальної форми одержання доказів [3; 4; 13; 27]. Саме такий підхід дозволив розглядати строк не як формальний реквізит судового дозволу, а як матеріально значущий критерій допустимості й доброякісності результатів негласного втручання.

Системно-структурний метод застосовано для аналізу норм Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України та підзаконного нормативного регулювання, що визначають місце строків НСРД у системі кримінальних процесуальних гарантій, а також для виокремлення структурних компонентів строку проведення НСРД, до яких належать одиниця обчислення часу, тривалість строку, момент його початку та момент закінчення [2; 3; 4]. Використання цього методу дало можливість розмежувати строки-гарантії та забезпечувальні строки, пов'язані з проведенням НСРД, а також встановити, що саме строки-гарантії мають безпосередній вплив на межі допустимого обмеження конституційних прав особи. Крім того, системний аналіз дозволив співвіднести національні положення із загальними європейськими підходами до нормативної визначеності прихованого спостереження [34–40].

Формально-логічний метод використано під час тлумачення положень статей 113, 115, 223, 246–250, 252, 253 КПК України з метою з'ясування змісту законодавчих конструкцій, що регламентують встановлення, обчислення та реалізацію строків проведення НСРД [4]. Саме цей метод дав змогу виявити внутрішню неузгодженість між загальними правилами обчислення процесуальних строків і спеціальною природою строків НСРД як меж чинності судового дозволу на таємне втручання у приватне життя особи. На цій основі обґрунтовується висновок про неприпустимість автоматичного поширення на строки НСРД загальних правил, передбачених частинами п'ятою та сьомою статті 115 КПК України. Використання цього методу також дозволило виявити, що для цілей правової визначеності строк НСРД має тлумачитися як чітка і неперевищувана часова межа втручання, а не як умовна календарна величина.

Порівняльно-правовий метод застосовано при дослідженні окремих положень кримінального процесуального законодавства Республіки Казахстан і Киргизької Республіки, що регламентують часові межі та безперервність проведення негласних процесуальних дій [5; 6]. Використання цього методу дозволило з'ясувати, що в зарубіжному регулюванні простежується тенденція до більшої нормативної визначеності щодо безперервності негласного втручання, у тому числі в нічний час, що є важливим для вдосконалення вітчизняного кримінального процесуального зако-

нодавства. Додатково враховано окремі положення зарубіжного законодавства та наукових праць, у яких часові межі прихованого спостереження і повідомлення особи про таке втручання розглядаються як важливі гарантії від зловживань [28–33].

Емпіричну основу дослідження становлять ухвали слідчих суддів та апеляційних судів, наявні в Єдиному державному реєстрі судових рішень, у яких зафіксовано різні підходи до визначення строків дії дозволів на проведення НСРД, зокрема щодо одиниць виміру часу, початку перебігу строку та моменту його закінчення [19; 20; 21; 23; 24]. Аналіз цих судових рішень дав змогу виявити відсутність єдиного стандарту формулювання резолютивних частин ухвал про дозвіл на проведення НСРД і, як наслідок, варіативність фактичної тривалості двомісячного строку дії такого дозволу. У методологічному плані це дало підстави оцінювати проблему строків НСРД не лише як питання юридичної техніки, а як питання реального обсягу допустимого обмеження прав особи.

Матеріалами дослідження є норми Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, міжвідомчої Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, наукові праці з проблем кримінальних процесуальних гарантій, судового контролю, доказування, допустимості доказів і правової природи НСРД, а також судова практика щодо надання дозволів на проведення НСРД [2; 3; 4; 11; 13; 15; 17; 27]. Поряд із цим враховано релевантні іноземні наукові джерела, акти зарубіжного законодавства та практику ЄСПЛ, у яких висвітлюються вимоги до якості закону, передбачуваності часових меж спостереження, порядку продовження негласних заходів, а також достатності процесуальних гарантій від свавільного втручання у права людини [28–40]. Сукупність зазначених матеріалів забезпечила належну джерельну базу для формулювання висновків про те, що строки НСРД мають оцінюватися не лише в контексті розумності строків кримінального провадження, а й як важливий критерій правомірності одержання доказової інформації та забезпечення її подальшої процесуальної придатності.

Застосування зазначених методів у їх взаємозв'язку забезпечило комплексність дослідження, репрезентативність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих у статті пропозицій щодо вдосконалення положень КПК України в частині встановлення, обчислення та реалізації строків проведення НСРД як процесуальної гарантії дотримання конституційних прав особи і доброякісності доказів.

Виклад основного матеріалу. Негласні слідчі (розшукові) дії належать до тих процесуальних засобів, застосування яких пов'язане з найбільш інтенсивним втручанням держави у сферу конституційних прав і свобод людини. Їх відмінність від інших слідчих (розшукових) дій полягає не лише у способі отримання інформації, а передусім у таємному характері такого втручання, що істотно обмежує можливості особи захищати свої права в момент його здійснення. Саме тому правове регулювання НСРД має ґрунтуватися на підвищених стандартах законності, пропорційності та правової визначеності, серед яких особливе місце займають часові межі такого втручання [3; 4; 34; 39; 40].

У цьому контексті строк проведення НСРД слід розглядати як одну з базових юридичних категорій, через яку конкретизується обсяг і тривалість допустимого обмеження конституційних прав особи. Йдеться не про допоміжний елемент процесуальної техніки, а про самостійну правову межу реалізації владних повноважень держави. Саме строк визначає, протягом якого періоду негласне втручання зберігає ознаки правомірності, оскільки здійснюється на підставі чинного судового дозволу. Після його спливу відповідне втручання втрачає правову основу і не може вважатися таким, що здійснюється в межах кримінального процесу [4; 13; 17; 27].

Такий підхід узгоджується як із положеннями національного законодавства, так і зі стандартами, виробленими у практиці ЄСПЛ, відповідно до яких будь-яке таємне втручання у сферу приватного життя повинно бути не лише передбачене законом, а й обмежене у часі чіткими, передбачуваними та контрольованими межами. Відсутність або невизначеність таких меж створює ризик свавільного втручання і ставить під сумнів законність отриманої інформації, що прямо впливає на можливість її використання у доказуванні [34–40].

У кримінальному процесуальному доказуванні строки проведення НСРД мають подвійне значення. По-перше, вони виступають гарантією від невизначеного у часі втручання держави у приватну сферу особи, забезпечуючи реальне, а не декларативне обмеження такого втручання. По-друге, вони є невід'ємною складовою належної процесуальної форми одержання доказової інформації. Оскільки доказ у кримінальному провадженні набуває процесуальної придатності лише

за умови дотримання встановленого законом порядку його отримання, порушення строку НСРД означає дефект цього порядку, що безпосередньо впливає на оцінку допустимості відповідної інформації [11; 13; 15; 27].

У цьому сенсі строк проведення НСРД слід розглядати як часову межу не лише дозволеного втручання, а й легітимного формування доказової бази. Якщо відповідна інформація здобувається у межах строку, визначеного в ухвалі слідчого судді, вона потенційно відповідає вимогам належної процесуальної форми. Якщо ж її одержано після спливу цього строку, виникає ситуація, за якої таке втручання вже не охоплюється судовим дозволом, а отже, не може розглядатися як законний спосіб отримання доказів [4; 13; 15; 27].

Отже, строки проведення НСРД мають розглядатися як одна з ключових конструкцій кримінального процесуального регулювання, у якій поєднуються гарантійний, обмежувальний і доказовий аспекти. Вони визначають не лише часові межі допустимого втручання у права особи, а й межі процесуальної придатності одержаної інформації. Саме тому строк проведення НСРД доцільно оцінювати не як технічний реквізит судового дозволу, а як самостійну процесуальну гарантію законності негласного втручання та доброякісності доказів.

У системі кримінального процесуального регулювання слідчий суддя виступає ключовим суб'єктом, через якого реалізується попередній судовий контроль за втручанням у конституційні права і свободи людини. Надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій є формою такої контрольної діяльності, що передбачає не лише перевірку наявності передбачених законом підстав, а й визначення меж допустимого втручання. Однією з основних таких меж є строк дії ухвали слідчого судді.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство встановлює, що дозвіл на проведення НСРД має часовий характер і не може існувати поза межами визначеного строку. Це означає, що строк у структурі ухвали виконує не лише функцію процесуальної конкретизації дозволу, а визначає саму тривалість його чинності. Іншими словами, строк дії ухвали слідчого судді є часовою межею існування юридичної підстави для негласного втручання у приватну сферу особи [2; 4].

У науковій літературі та правозастосовній практиці нерідко простежується тенденція сприймати строк як другорядний елемент судового рішення, що має технічний характер. Однак такий підхід не відповідає його реальній правовій природі. Строк дії ухвали не лише визначає тривалість проведення відповідної процесуальної дії, а й встановлює межу чинності самого судового дозволу. Після його спливу припиняється не лише можливість подальшого виконання НСРД, а й існування правового режиму, який легітимізує відповідне втручання.

З цього випливає, що будь-яке негласне втручання, яке здійснюється після спливу строку дії ухвали слідчого судді, не може вважатися таким, що відбувається в межах кримінального процесу. Воно виходить за межі судового дозволу і втрачає свою процесуальну легітимність. У цьому аспекті строк дії ухвали виступає своєрідною часовою межею, що відокремлює правомірне втручання від неправомірного.

Такий підхід узгоджується із загальними стандартами, сформованими у практиці ЄСПЛ, відповідно до яких система таємного спостереження може вважатися сумісною з вимогами захисту прав людини лише за умови існування чітко визначених меж її застосування, включаючи тривалість відповідних заходів і процедури їх продовження [34–40]. Саме строк дозволу забезпечує передбачуваність втручання та унеможливує його перетворення на фактично безстрокове.

З позиції кримінального процесуального доказування строк дії ухвали слідчого судді набуває додаткового значення. Він визначає часові межі, у яких одержання доказової інформації може вважатися таким, що відповідає вимогам належної процесуальної форми. Якщо інформація отримана в межах строку, вона потенційно може бути використана як доказ. Якщо ж вона здобута після його спливу, виникає сумнів у законності способу її одержання, що прямо впливає на оцінку її допустимості [4; 15; 27].

Особливої ваги це набуває з огляду на інтенсивність втручання, характерну для НСРД. На відміну від більшості відкритих слідчих дій, негласні дії можуть тривати протягом певного періоду часу, протягом якого здійснюється постійний або періодичний контроль за особою чи її комунікаціями. У таких умовах навіть незначне перевищення строку означає фактичне розширення меж дозволеного втручання, що не було санкціоноване судом.

Отже, строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД має розглядатися як межа чинності судового дозволу, а не як допоміжний процесуальний реквізит. Він визначає як ча-

сові межі допустимого втручання у права особи, так і межі легітимного одержання доказової інформації. Саме тому будь-яке відхилення від встановленого строку має оцінюватися не як технічне порушення, а як вихід за межі судового дозволу з відповідними процесуальними наслідками.

Для належного розуміння строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій недостатньо обмежитися їх загальною характеристикою як часових меж втручання. Строк у цій сфері є складною процесуальною конструкцією, яка включає кілька взаємопов'язаних елементів: одиницю обчислення часу, тривалість строку, момент його початку та момент закінчення. Лише сукупне і чітке визначення всіх цих елементів забезпечує належний рівень правової визначеності негласного втручання та можливість подальшої перевірки його законності.

Першим елементом є одиниця обчислення часу. У практиці застосування НСРД використовуються різні одиниці – місяці, дні, інколи доби, однак їх вибір не є нейтральним. Саме від обраної одиниці залежить фактична тривалість дозволеного втручання, а отже, і обсяг обмеження конституційних прав особи. Використання календарних місяців призводить до варіативності тривалості строку, тоді як фіксація строку у днях забезпечує його сталість і передбачуваність [4; 12].

Другим елементом є тривалість строку, тобто кількісне визначення допустимого періоду втручання. Саме цей параметр визначає, протягом якого часу держава має право здійснювати негласні дії на підставі судового дозволу. Тривалість строку повинна бути сформульована таким чином, щоб виключити можливість альтернативного тлумачення або фактичного розширення меж втручання. Невизначеність або нечіткість цього елемента безпосередньо впливає на передбачуваність правозастосування.

Третім елементом є момент початку строку. У випадку НСРД це питання має принципове значення, оскільки негласне втручання може розпочатися фактично одразу після постановлення або підписання ухвали слідчого судді. Відсутність чіткої вказівки на момент початку створює ризик невизначеності щодо того, з якого часу починається дозволене втручання, що може призводити до різного тлумачення меж його правомірності.

Четвертим елементом є момент закінчення строку. Саме він визначає остаточну межу чинності судового дозволу. Якщо цей момент не сформульовано чітко, виникає необхідність у додатковому обчисленні строку, що відкриває можливості для різних підходів до його визначення. У сфері НСРД це створює підвищений ризик проведення дій поза межами дозволеного строку без явного усвідомлення цього факту суб'єктами правозастосування.

З аналізу судової практики вбачається, що саме відсутність єдиного підходу до визначення структурних елементів строку є однією з причин варіативності його фактичної тривалості. Різні формулювання ухвал слідчих суддів, різні способи визначення початку і завершення строку, а також використання різних одиниць часу призводять до того, що одна і та сама законодавча конструкція реалізується по-різному у конкретних провадженнях [20; 21; 23; 24].

З позиції правової визначеності така ситуація є неприйнятною. Межі втручання у права особи повинні бути чіткими, передбачуваними та однаковими у застосуванні. Якщо ж строк як ключовий елемент такого втручання допускає різне тлумачення або залежить від технічних аспектів його обчислення, це підриває саму ідею процесуальної гарантії.

Отже, строк проведення НСРД слід розглядати як структуровану процесуальну категорію, яка включає взаємопов'язані елементи, кожен з яких має самостійне правове значення. Лише чітке визначення одиниці обчислення, тривалості, моменту початку та моменту закінчення строку дозволяє забезпечити належний рівень правової визначеності, ефективний судовий контроль і можливість об'єктивної оцінки законності одержаних результатів.

Однією з ключових проблем правозастосування у сфері НСРД є відсутність єдиного підходу до обчислення строків дії ухвали слідчого судді. Чинне законодавство встановлює граничну тривалість такого строку, однак не забезпечує достатньої визначеності щодо способу його обчислення. Унаслідок цього в практиці сформувалися різні підходи, які призводять до варіативності фактичної тривалості негласного втручання.

Найбільш поширеним є так званий нормативний (календарний) спосіб обчислення строку, який ґрунтується на загальних правилах, передбачених кримінальним процесуальним законодавством. Згідно з цим підходом строк, визначений у місяцях, спливає у відповідне число останнього місяця. Така модель виглядає формально логічною, однак у сфері НСРД вона призводить до неоднакової фактичної тривалості строку, оскільки календарні місяці мають різну кількість днів. У результаті одна і та сама формула «два місяці» може означати різний період втручання – залежно від конкретного календарного відрізка.

Іншим підходом є обмежувальний спосіб обчислення строку, за якого його завершення визначається днем, що передує відповідному числу останнього місяця. Такий підхід орієнтований на максимально суворе дотримання припису про граничний строк втручання та спрямований на недопущення навіть потенційного його перевищення. Водночас і цей спосіб не усуває варіативності, оскільки фактична тривалість строку також залежить від календарних факторів і може відрізнятись в окремих випадках.

Порівняльний аналіз цих підходів свідчить, що за чинної моделі правового регулювання фактична тривалість двомісячного строку проведення НСРД може коливатися в межах від 59 до 63 днів [4; 12; 20; 21; 23; 24]. Така різниця не є суто технічною, оскільки кожна додаткова доба означає додатковий період негласного контролю за приватною сферою особи. Отже, йдеться не лише про особливості обчислення строку, а про різний обсяг допустимого обмеження конституційних прав.

Причини цієї варіативності мають подвійний характер. З одного боку, вони зумовлені вибором календарної одиниці часу – місяця, який не має сталої тривалості. З іншого боку, вони пов'язані з відсутністю чітких нормативних орієнтирів щодо способу обчислення строку саме для НСРД як особливого виду процесуальних дій. У результаті одна і та сама норма закону допускає різне застосування, що суперечить вимогам правової визначеності.

Особливу увагу слід звернути на те, що така варіативність має не лише формально-юридичне, а й доказове значення. Чим більш невизначеним є строк, тим вищим є ризик того, що частина доказової інформації буде отримана на межі або вже поза межами дозволеного періоду. Це створює підстави для сумнівів у законності її одержання та ускладнює подальшу оцінку допустимості таких доказів у судовому провадженні.

З позиції стандартів ЄСПЛ така ситуація також є проблемною, оскільки вимога «якості закону» передбачає, що правові норми, які дозволяють втручання у приватне життя, повинні бути достатньо чіткими і передбачуваними у своєму застосуванні. Якщо ж одна і та сама норма призводить до різних результатів залежно від технічних аспектів її застосування, це свідчить про недостатній рівень правової визначеності [34-40].

Отже, існування різних способів обчислення строків НСРД і пов'язана з цим варіативність їх фактичної тривалості є суттєвою вадою чинної моделі правового регулювання. Вона призводить до неоднакового обсягу допустимого втручання у права особи та створює додаткові ризики для забезпечення законності і допустимості доказів. Саме ця обставина зумовлює необхідність переосмислення підходів до визначення строків НСРД та пошуку більш визначеної і уніфікованої моделі їх регламентації.

Загальні правила обчислення процесуальних строків, закріплені у кримінальному процесуальному законодавстві, сформульовані з урахуванням потреб регулювання строків, що виконують переважно організаційну та процедурну функції. Вони покликані забезпечити впорядкованість процесуальної діяльності, визначити порядок відліку строку, момент його завершення та наслідки впливу відповідного періоду. Проте у сфері негласних слідчих (розшукових) дій строк має іншу правову природу, оскільки він визначає межу чинності судового дозволу на втручання у конституційні права особи.

Саме ця обставина зумовлює необхідність обмеженого і виваженого застосування загальних правил до строків НСРД. Їх механічне перенесення без урахування специфіки негласного втручання призводить до спотворення гарантійної функції строку. Якщо для звичайних процесуальних строків їх точна тривалість не завжди має принципове значення, то у випадку НСРД кожна одиниця часу безпосередньо пов'язана з обсягом обмеження прав особи.

Особливо показовим у цьому контексті є правило про неврахування дня, з якого починається строк. Для більшості процесуальних ситуацій воно є виправданим, оскільки строк починає свій перебіг після певної юридичної події. Однак у випадку НСРД така логіка не працює. З моменту постановлення або підписання ухвали слідчого судді виникає реальна можливість негласного втручання, яке може бути розпочате негайно. Якщо ж цей день не враховується у строк, виникає часовий проміжок, протягом якого втручання фактично здійснюється, але формально не охоплюється строком. Це призводить до штучного розширення меж дозволеного втручання.

Аналогічні проблеми виникають і при застосуванні правила про перенесення закінчення строку на наступний робочий день у разі, якщо останній день припадає на вихідний або святковий день. Для строків, пов'язаних із реалізацією процесуальних прав, таке правило спрямоване на

забезпечення можливості їх реалізації. Проте строк дії ухвали про проведення НСРД не є строком реалізації права, а є межею дозволеного втручання. Його продовження навіть на один день означає фактичне розширення судового дозволу без нового судового рішення.

У цьому аспекті важливо враховувати, що НСРД можуть здійснюватися безперервно, незалежно від часу доби чи календарного дня, якщо на це є чинний дозвіл. Отже, жодних об'єктивних перешкод для використання строку в повному обсязі не існує, а отже, і немає підстав для його автоматичного продовження. Така ситуація принципово відрізняє строки НСРД від інших процесуальних строків і вимагає спеціального підходу до їх обчислення.

Наслідком застосування загальних правил без урахування цієї специфіки є поява так званих «прихованих» часових відхилень, коли фактичний період втручання перевищує той, який прямо випливає зі змісту судового дозволу. Це підриває правову визначеність і створює додаткові ризики порушення прав особи. У підсумку процесуальна техніка починає суперечити гарантійній природі строку.

З огляду на це строки проведення НСРД повинні розглядатися як спеціальна категорія процесуальних строків, до якої загальні правила можуть застосовуватися лише в тій мірі, в якій вони не змінюють змісту строку як межі допустимого втручання. Будь-яке правило, що фактично розширює або модифікує цей зміст, не може бути застосоване безпосередньо.

Отже, межі застосування загальних правил обчислення процесуальних строків до строків НСРД визначаються їх спеціальною правовою природою. Строк НСРД повинен збігатися з реальним періодом чинності судового дозволу і охоплювати увесь час фактичної допустимості негласного втручання. Будь-які відхилення від цього підходу призводять до порушення гарантійної функції строку та створюють ризик проведення НСРД поза межами належної процесуальної форми.

У системі кримінального процесуального регулювання строки, пов'язані з проведенням негласних слідчих (розшукових) дій, не є однорідними за своїм функціональним призначенням. Їх доцільно диференціювати на строки-гарантії та забезпечувальні строки, що дозволяє більш точно визначити їх роль у механізмі захисту прав особи та організації досудового розслідування [9; 17].

До строків-гарантії належать ті часові межі, які безпосередньо визначають допустимий період втручання держави у сферу конституційних прав і свобод людини. Передусім це строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД, а також строки, пов'язані з його продовженням, невідкладним зверненням за судовим дозволом у разі проведення негласних дій без попередньої санкції та припиненням втручання у разі відмови суду у наданні такого дозволу [2; 4]. Саме ці строки встановлюють межу, за якою втручання втрачає правомірний характер.

Правове значення строків-гарантії полягає у тому, що вони виконують обмежувальну функцію. Вони не допускають перетворення тимчасового негласного втручання на фактично невинчене у часі або довільно продовжуване. Саме через них забезпечується реальність судового контролю, оскільки суд, надаючи дозвіл, одночасно встановлює чітку часову межу дозволеної діяльності органів досудового розслідування [17; 27]. У цьому сенсі строк-гарантія є невід'ємною частиною змісту судового дозволу.

Водночас у системі строків, пов'язаних із проведенням НСРД, функціонують і забезпечувальні строки. Вони не визначають безпосередньо межі втручання у права особи, а спрямовані на забезпечення належної організації процесуальної діяльності. До таких строків належать, зокрема, строки розгляду клопотань про надання дозволу на проведення НСРД, строки передачі протоколів та матеріалів, строки виконання окремих процесуальних рішень [2; 4]. Їх основна функція полягає у забезпеченні оперативності та впорядкованості кримінального провадження.

Різниця між цими двома видами строків має принципове значення. Якщо порушення забезпечувальних строків, як правило, впливає на ефективність або динаміку процесу, то порушення строків-гарантії зачіпає саму легітимність втручання у права особи. У такому випадку йдеться не просто про процесуальну неточність або затримку, а про вихід за межі дозволеного періоду втручання, що має прямі наслідки для оцінки допустимості одержаних результатів [4; 15; 27].

Особливість строків-гарантії у сфері НСРД полягає також у тому, що вони мають прямий зв'язок із принципом пропорційності. Чим довшим є строк негласного втручання, тим більш інтенсивним є обмеження прав особи. Відповідно, саме строк виступає кількісним виміром такого обмеження, що узгоджується із підходами, сформованими у практиці ЄСПЛ щодо необхідності часових меж та контролю тривалості заходів таємного спостереження [34–40].

Водночас забезпечувальні строки, хоча й не встановлюють меж втручання, опосередковано впливають на його законність. Вони забезпечують належну процесуальну дисципліну, своєчасність звернення за судовим контролем, правильність документування результатів НСРД. Таким чином, вони створюють процесуальні умови для реалізації гарантійної функції строків-гарантій [2; 4].

Отже, строки у сфері НСРД утворюють взаємопов'язану систему, в якій строки-гарантії визначають межі допустимого втручання, а забезпечувальні строки – забезпечують належну організацію цього втручання. Вирішальне значення для оцінки законності та допустимості результатів НСРД мають саме строки-гарантії, оскільки вони виступають критерієм відмежування правомірного втручання від неправомірного. Саме тому їх чітке нормативне визначення і однакове застосування є ключовою умовою забезпечення правової визначеності та ефективного судового контролю у кримінальному провадженні.

У кримінальному процесуальному регулюванні одиниця часу, в якій визначається строк, має не лише техніко-юридичне, а й сутнісне правове значення. Особливо це стосується строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій, де вибір одиниці обчислення безпосередньо впливає на фактичну тривалість допустимого втручання у конституційні права особи [4; 12]. Саме через одиницю часу конкретизується обсяг державного втручання, а отже, і ступінь обмеження приватної сфери.

Традиційно в кримінальному процесуальному законодавстві використовується календарна модель обчислення строків, у межах якої одним із базових елементів виступає місяць. Проте у сфері НСРД застосування цієї одиниці часу виявляє істотні недоліки. Календарний місяць не має сталої тривалості, а тому строк, визначений у місяцях, не є рівнозначним фіксованому часовому інтервалу. Як наслідок, одна і та сама законодавча формула породжує різний фактичний обсяг втручання залежно від конкретного календарного періоду [4; 12; 20; 21; 23; 24].

Використання категорії «день» частково зменшує цю невизначеність, однак і вона не є повністю однозначною. У кримінальному процесуальному праві день може виступати як календарна одиниця, а може використовуватися для позначення певного відрізка часу в межах доби, наприклад, у контексті розмежування денного та нічного часу [4]. У зв'язку з цим сама по собі категорія «день» без належної конкретизації не завжди забезпечує достатній рівень точності у визначенні строків НСРД.

Більш точною одиницею виміру часу є доба, яка становить повний 24-годинний цикл. Використання цієї категорії дозволяє максимально чітко визначити тривалість негласного втручання незалежно від календарних особливостей. Саме тому з позиції правової визначеності доба або фіксована кількість днів є більш придатною для встановлення строків, що визначають межі допустимого втручання у права особи.

Вибір одиниці обчислення строку має також безпосередній вплив на оцінку доказів. Чим більш точно визначено строк, тим простіше встановити, чи була відповідна інформація отримана в межах чинного судового дозволу. Натомість використання календарно змінних одиниць часу ускладнює таку перевірку і створює передумови для різного тлумачення меж допустимого втручання [4; 15; 27].

З позиції стандартів ЄСПЛ питання одиниці часу також має значення, оскільки вимога передбачуваності закону передбачає, що особа повинна мати можливість зрозуміти, в яких межах і протягом якого часу може здійснюватися втручання у її права. Якщо тривалість такого втручання залежить від календарних факторів, це знижує рівень передбачуваності правового регулювання [34–40].

Отже, одиниця обчислення строку у сфері НСРД є не технічним, а концептуальним елементом правового регулювання. Вона визначає фактичний обсяг втручання у права особи та впливає на можливість перевірки законності одержаної інформації. Саме тому для строків НСРД доцільно використовувати такі одиниці часу, які забезпечують сталість, передбачуваність і однаковість їх фактичної тривалості.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство встановлює граничний строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД у формулі «два місяці» [4]. На перший погляд така конструкція є традиційною для процесуального регулювання і не викликає сумнівів. Однак у сфері негласного втручання вона виявляє істотні недоліки, оскільки не забезпечує однакової фактичної тривалості строку і, відповідно, однакового обсягу обмеження конституційних прав особи.

Як уже зазначалося, календарний місяць не є сталою величиною, а тому двомісячний строк залежно від конкретного періоду може становити від 59 до 63 днів [4; 12; 20; 21; 22; 23; 24]. Така варіативність призводить до того, що одна і та сама законодавча формула фактично встановлює різні за тривалістю межі негласного втручання. Це означає, що обсяг обмеження прав особи визначається не лише змістом судового рішення, а й випадковими календарними обставинами.

З позиції правової визначеності така ситуація є неприйнятною. Межі втручання у права людини повинні бути чіткими, передбачуваними та однаковими для всіх суб'єктів правовідносин. Використання календарно змінної одиниці часу не відповідає цим вимогам, оскільки не дозволяє забезпечити стабільність правового регулювання. У підсумку виникає ситуація, коли різні особи за формально однакових умов піддаються різному за тривалістю негласному контролю.

Це має значення не лише з точки зору гарантій прав людини, а й у площині доказування. Різна фактична тривалість строку ускладнює визначення моменту його завершення і, відповідно, встановлення того, чи була доказова інформація отримана в межах чинного дозволу. Це створює додаткові підстави для спорів щодо допустимості доказів та знижує передбачуваність правозастосування [4; 15; 27].

З урахуванням зазначеного обґрунтованим видається перехід від календарної моделі визначення строку до фіксованої кількості днів. Формула «шістдесят днів» дозволяє усунути варіативність фактичної тривалості строку і встановити єдиний, стабільний та передбачуваний стандарт допустимого втручання. На відміну від календарних місяців, фіксований строк у днях завжди означає однаковий часовий інтервал незалежно від дати його початку.

Такий підхід узгоджується як із логікою процесуального регулювання, так і з міжнародними стандартами захисту прав людини. Практика ЄСПЛ виходить із того, що правове регулювання таємного спостереження повинно бути достатньо чітким, щоб особа могла передбачити наслідки його застосування, включаючи тривалість такого втручання та умови його продовження [34–40]. Фіксований строк у днях більшою мірою відповідає цій вимозі, ніж строк, визначений у календарних місяцях.

Перехід до моделі фіксованого строку має також значення для уніфікації судової практики. Він усуває необхідність застосування різних підходів до обчислення строку, зменшує ризик помилок і забезпечує однаковість формулювання ухвал слідчих суддів. У результаті строк перестає бути величиною, що потребує додаткового тлумачення, і набуває характеру чітко визначеної правової межі.

Отже, використання календарної моделі «два місяці» у сфері НСРД не забезпечує належного рівня правової визначеності та однаковості правозастосування. Перехід до фіксованого строку у днях дозволяє усунути ці недоліки, забезпечити стабільність правового регулювання і створити єдиний стандарт визначення меж допустимого негласного втручання. Саме такий підхід найбільшою мірою відповідає гарантійній природі строків НСРД і потребам сучасного кримінального процесу.

Проблема строків проведення НСРД пов'язана не лише з їх законодавчим визначенням та обчисленням, а й зі способом їх фіксації у процесуальних рішеннях. Аналіз судової практики свідчить про відсутність єдиного стандарту формулювання строку дії ухвали слідчого судді, що безпосередньо впливає на рівень правової визначеності та можливість подальшої перевірки законності негласного втручання [19; 20; 21; 22; 23; 24].

У практиці можна виокремити кілька основних способів встановлення строку НСРД. Перший полягає у зазначенні лише тривалості строку без конкретизації моменту його початку і закінчення. Такий підхід є найменш визначеним, оскільки фактично перекладає обчислення строку на суб'єктів правозастосування і створює простір для різного тлумачення. У цьому випадку строк не виступає чіткою межею судового дозволу, а набуває похідного характеру.

Другий спосіб передбачає фіксацію тривалості строку та моменту його початку. Наприклад, у судовому рішенні може зазначатися, що дозвіл надається на певний період «з моменту постановлення ухвали». Такий підхід підвищує визначеність у частині початку строку, однак не усуває невизначеності щодо його завершення, оскільки кінцевий момент все одно потребує додаткового обчислення [20; 24].

Третій спосіб полягає у зазначенні тривалості строку та дати його закінчення без чіткої фіксації моменту початку. У цьому випадку більш визначеною є кінцева межа втручання, однак залишається невизначеність щодо початкового моменту, що також може призводити до різного розуміння фактичного періоду дії дозволу [23].

Найменш придатним з точки зору правової визначеності є календарний спосіб, коли в ухвалі зазначається лише кінцева дата без визначення тривалості строку і моменту його початку. Такий підхід не дозволяє встановити логіку обчислення строку і не дає змоги перевірити, чи відповідає він вимогам закону. У цьому випадку строк фактично втрачає ознаки процесуальної конструкції і зводиться до формальної календарної позначки [19].

З урахуванням наведеного найбільш обґрунтованим є комбінований спосіб встановлення строку, який передбачає одночасне зазначення тривалості строку, моменту його початку та моменту закінчення. Такий підхід дозволяє повністю визначити часові межі втручання без необхідності додаткового тлумачення або обчислення. Він забезпечує як чіткість, так і перевірюваність судового рішення.

Комбінований спосіб відповідає і гарантійній природі строку НСРД. Оскільки строк визначає межу чинності судового дозволу, він має бути сформульований таким чином, щоб виключити будь-які сумніви щодо моменту початку і завершення допустимого втручання. У цьому випадку строк перестає бути технічним елементом і стає повноцінною складовою змісту судового контролю.

Застосування комбінованого способу має також важливе доказове значення. Воно дозволяє однозначно встановити, чи перебувало одержання доказової інформації в межах строку дії ухвали. Це істотно знижує ризик спорів щодо допустимості доказів і підвищує стабільність судової практики [4; 15; 27].

Отже, спосіб встановлення строку НСРД у судовому рішенні безпосередньо впливає на рівень правової визначеності, ефективність судового контролю та можливість перевірки законності отриманих результатів. Саме тому уніфікація підходів до формулювання строків у ухвалах слідчих суддів є необхідною умовою належного функціонування механізму негласного втручання у кримінальному процесі.

Питання строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій має не лише регулятивне, а й безпосереднє доказове значення. Оскільки строк дії ухвали слідчого судді визначає межу чинності дозволу на негласне втручання, будь-яке одержання інформації поза межами цього строку відбувається вже без належної правової підстави. У такому випадку йдеться не про порушення технічних вимог процесу, а про вихід за межі дозволеного законом і судом режиму втручання [4; 15; 27].

У контексті кримінального процесуального доказування це означає, що строк проведення НСРД є одним із критеріїв оцінки допустимості доказів. Якщо доказова інформація отримана в межах строку, визначеного ухвалою слідчого судді, вона потенційно відповідає вимогам належної процесуальної форми. Якщо ж вона здобута після його спливу, виникає дефект способу одержання доказу, що ставить під сумнів його процесуальну придатність [11; 15; 27].

Особливість доказових наслідків порушення строку полягає в тому, що вони мають комплексний характер. Йдеться не лише про формальну недопустимість доказу, а й про втрату ним ознак доброякісності. Доброякісним може вважатися лише той доказ, який отриманий у межах встановленого законом порядку, включаючи дотримання часових меж відповідного процесуального дозволу. Порушення строку означає, що інформація була отримана в умовах відсутності чинної процесуальної форми, що прямо впливає на її оцінку [4; 13; 27].

Значення строку як критерію допустимості особливо зростає у випадках тривалого або безперервного проведення НСРД. У таких ситуаціях доказова інформація формується протягом певного періоду часу, і навіть незначне перевищення строку може означати, що частина цієї інформації отримана вже поза межами судового дозволу. Це ускладнює питання її процесуального статусу і може потребувати диференційованої оцінки залежно від часу її одержання.

З позиції стандартів ЄСПЛ порушення часових меж таємного втручання також має істотне значення. Суд неодноразово наголошував, що відсутність чітких і дотримуваних строків або можливість їх довільного продовження підриває законність самого втручання і ставить під сумнів використання отриманої інформації у подальшому провадженні [34–40]. Таким чином, часовий фактор розглядається як один із ключових елементів оцінки правомірності збору інформації.

Окрему проблему становить ситуація, коли межі строку є нечіткими або визначені таким чином, що допускають різне тлумачення. У такому випадку виникає складність у встановленні того, чи була інформація отримана в межах дозволеного періоду. Це створює підстави для процесуальних спорів і знижує передбачуваність правозастосування [4; 12; 20; 23].

Отже, дотримання строків проведення НСРД є однією з ключових умов допустимості та доброякісності доказів. Порушення цих строків означає вихід за межі судового дозволу, втрату належної процесуальної форми одержання доказової інформації та виникнення сумнівів у можливості її використання у кримінальному провадженні. Саме тому строк має розглядатися як один із базових критеріїв оцінки законності і процесуальної придатності результатів негласного втручання.

Специфіка негласних слідчих (розшукових) дій полягає не лише у їх таємному характері, а й у можливій тривалості та безперервності їх проведення. На відміну від більшості відкритих слідчих дій, які мають дискретний характер і здійснюються у визначений момент часу, значна частина НСРД передбачає тривалий або безперервний контроль за особою, її комунікаціями чи середовищем перебування [2; 14]. Це зумовлює необхідність особливого підходу до визначення їх часових параметрів.

До таких дій належать, зокрема, аудіо- та відеоконтроль особи чи місця, спостереження за особою, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж або інформаційних систем. Їх ефективність значною мірою залежить від безперервності здійснення, оскільки переривання контролю може призвести до втрати значущої доказової інформації. У зв'язку з цим проведення НСРД об'єктивно потребує можливості їх реалізації у будь-який час доби та без штучних часових обмежень у межах строку дії судового дозволу [2].

Водночас чинне кримінальне процесуальне законодавство містить загальні положення щодо проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема обмеження щодо їх здійснення у нічний час за відсутності невідкладної необхідності [4]. Механічне застосування цих положень до НСРД породжує нормативну колізію. З одного боку, НСРД формально належать до слідчих (розшукових) дій і можуть підпадати під дію загальних правил. З іншого боку, їх фактична природа передбачає можливість і необхідність безперервного здійснення, що не узгоджується із зазначеними обмеженнями.

Ця колізія має як теоретичний, так і практичний вимір. З теоретичної точки зору вона свідчить про неузгодженість загальної і спеціальної частини процесуального регулювання. З практичної – створює невизначеність щодо допустимості проведення НСРД у нічний час, вихідні чи святкові дні. У результаті правозастосувач змушений або обмежувати ефективність негласних дій, або фактично ігнорувати загальні норми без належного нормативного обґрунтування.

Порівняльно-правовий аналіз свідчить, що в окремих зарубіжних правопорядках ця проблема вирішується шляхом прямого нормативного закріплення можливості безперервного проведення негласних заходів [5; 6]. Такий підхід дозволяє усунути невизначеність і забезпечити узгодженість правового регулювання з реальною природою відповідних процесуальних дій.

З позиції стандартів ЄСПЛ безперервність проведення негласних заходів сама по собі не є порушенням прав людини за умови, що вона здійснюється в межах чітко визначеного строку та супроводжується належними гарантіями від зловживань, зокрема ефективним судовим контролем і можливістю подальшої перевірки законності втручання [34–40]. Таким чином, вирішальним є не сам факт безперервності, а його правова визначеність і обмеженість у часі.

Отже, у сфері НСРД існує об'єктивна потреба у відокремленні їх правового режиму від загальних правил проведення слідчих дій у частині часових обмежень. Негласні дії повинні розглядатися як особлива категорія процесуальних заходів, для яких безперервність у межах строку судового дозволу є необхідною умовою їх ефективності. Саме тому чинне законодавство потребує уточнення з метою усунення колізії та забезпечення належного рівня правової визначеності.

Таким чином, безперервність проведення НСРД є об'єктивною характеристикою цих процесуальних дій, яка повинна враховуватися при визначенні їх правового режиму. Вона не суперечить гарантіям захисту прав людини за умови чіткого визначення строку втручання та забезпечення ефективного судового контролю, але потребує спеціального нормативного закріплення для усунення існуючих суперечностей у правозастосуванні.

Виявлені під час дослідження проблеми правового регулювання строків проведення негласних слідчих (розшукових) дій свідчать про наявність системних недоліків чинної законодавчої моделі. Йдеться не лише про окремі технічні неточності, а про концептуальну невідповідність між гарантійною природою строку як межі допустимого втручання та способами його нормативного закріплення і реалізації у практиці.

Насамперед це стосується використання календарної моделі обчислення строку у формулі «два місяці», яка не забезпечує стабільності фактичної тривалості негласного втручання. Як було

показано, така модель призводить до варіативності строку, що прямо впливає на обсяг обмеження прав особи та суперечить вимогам правової визначеності [4; 12; 20; 21; 22; 23; 24]. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність переходу до фіксованого строку, визначеного у днях, що дозволить усунути залежність від календарних факторів.

Не менш важливою є проблема недостатньої визначеності змісту ухвали слідчого судді в частині встановлення строку. Відсутність чіткої вимоги щодо зазначення моменту початку і завершення строку призводить до різних підходів у судовій практиці, що ускладнює перевірку законності проведення НСРД. У результаті строк нерідко набуває похідного характеру і визначається шляхом тлумачення або обчислення, а не прямо встановлюється судом.

Окремого нормативного врегулювання потребує і питання застосування загальних правил обчислення процесуальних строків до строків НСРД. Як показує аналіз, механічне застосування таких правил призводить до фактичного розширення меж судового дозволу, зокрема через неврахування першого дня строку або перенесення моменту його завершення. Це суперечить природі строку як чіткої часової межі втручання та створює ризики проведення НСРД поза межами належної процесуальної форми.

Крім того, наявна колізія між загальними правилами проведення слідчих дій і специфікою НСРД у частині їх безперервності також потребує нормативного вирішення. Відсутність чіткої вказівки на можливість проведення негласних дій у будь-який час доби створює невизначеність у правозастосуванні та знижує ефективність відповідних процесуальних заходів [2; 4; 5; 6].

З урахуванням стандартів ЄСПЛ законодавче регулювання строків НСРД повинно відповідати вимогам «якості закону», що передбачає його чіткість, передбачуваність і доступність для розуміння [34–40]. Це означає, що строк негласного втручання має бути визначений таким чином, щоб не допускати довільного тлумачення або прихованого розширення його меж.

Отже, удосконалення кримінального процесуального законодавства у сфері регламентації строків НСРД має здійснюватися за кількома взаємопов'язаними напрямками: встановлення фіксованого строку у днях; нормативне закріплення обов'язкових елементів строку в ухвалі слідчого судді; обмеження застосування загальних правил обчислення процесуальних строків; визначення особливого режиму проведення НСРД у часовому вимірі. Реалізація цих напрямів дозволить підвищити рівень правової визначеності, забезпечити єдність судової практики та зміцнити гарантії захисту прав людини у кримінальному провадженні.

Таким чином, необхідність нормативного вдосконалення строків НСРД зумовлена не лише прагненням до підвищення ефективності кримінального процесу, а й об'єктивною потребою забезпечення балансу між інтересами держави та правами особи. Саме через належне регулювання строків забезпечується законність, передбачуваність і справедливість негласного втручання у сучасному кримінальному процесі.

Проведений аналіз дозволяє констатувати, що строки проведення негласних слідчих (розшукових) дій займають центральне місце у механізмі кримінального процесуального регулювання, оскільки через них визначаються як межі допустимого втручання у права особи, так і межі легітимного формування доказової інформації. У межах дослідження встановлено, що строк НСРД не може розглядатися як технічний елемент процесуальної форми, а повинен оцінюватися як самостійна процесуальна гарантія, яка забезпечує реальність судового контролю та обмеженість державного втручання у приватну сферу.

Системний аналіз законодавства і практики його застосування засвідчив наявність внутрішніх суперечностей у регламентації строків НСРД. З одного боку, закон встановлює їх як граничну межу втручання, що не підлягає перевищенню. З іншого боку, використання календарної моделі обчислення строків та відсутність чітких правил їх фіксації у судових рішеннях призводять до варіативності фактичної тривалості такого втручання. Це знижує рівень правової визначеності та ускладнює забезпечення однаковості правозастосування [4; 12; 20; 23].

Встановлено також, що відсутність єдиного підходу до визначення структури строку, зокрема щодо моменту його початку і завершення, створює додаткові ризики для оцінки законності проведення НСРД. У поєднанні з механічним застосуванням загальних правил обчислення процесуальних строків це призводить до фактичного розширення меж судового дозволу без належного нормативного обґрунтування.

Особливе значення у цьому контексті має співвідношення строків-гарантій і забезпечувальних строків. Доведено, що саме строки-гарантії визначають межі допустимого втручання у права

особи і мають вирішальне значення для оцінки допустимості доказів. Порушення таких строків означає вихід за межі судового дозволу і ставить під сумнів процесуальну придатність отриманої інформації [4; 15; 27].

Порівняльно-правовий аналіз та врахування стандартів ЄСПЛ дозволили зробити висновок, що ефективна модель правового регулювання строків НСРД повинна ґрунтуватися на чітких, передбачуваних і стабільних правилах, які унеможливають довільне розширення меж негласного втручання [34–40]. Саме така модель забезпечує баланс між інтересами кримінального переслідування і необхідністю захисту прав людини.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що проблема строків НСРД має комплексний характер і охоплює як питання законодавчої техніки, так і фундаментальні аспекти забезпечення прав людини та допустимості доказів. Це обумовлює необхідність переходу до узагальнюючих висновків, у яких буде сформульовано основні наукові результати та пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства у цій сфері.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави для висновку, що строки проведення негласних слідчих (розшукових) дій мають розглядатися у кримінальному процесуальному праві не як допоміжний техніко-юридичний елемент процесуальної форми, а як самостійна і змістовно насичена процесуальна гарантія. Їх правова природа виявляється у тому, що вони одночасно визначають часові межі допустимого втручання держави у сферу конституційних прав особи, окреслюють межу чинності судового дозволу на таке втручання та виступають однією з необхідних умов належної процесуальної форми одержання доказової інформації. Саме тому питання строків НСРД не може зводитися до арифметики їх обчислення чи до зручності правозастосування. Йдеться про один із ключових механізмів, через який у досудовому провадженні досягається баланс між публічним інтересом у розкритті та розслідуванні злочину і конституційним обов'язком держави забезпечувати недоторканність приватної сфери особи, що відповідає і підходам ЄСПЛ, і загальній тенденції зарубіжного регулювання таємного спостереження.

Установлено, що в сучасному правовому регулюванні строків НСРД закладено внутрішню нормативну суперечність. З одного боку, законодавець визначає строк дії ухвали слідчого судді як граничний період допустимого втручання, який не може перевищувати встановленої межі. З іншого боку, для його обчислення фактично використовується календарна модель, орієнтована на загальні процесуальні строки, а не на строки, що визначають часовий обсяг дозволеного обмеження конституційних прав особи. Наслідком цього є ситуація, коли одна і та сама законодавча формула породжує різну фактичну тривалість негласного втручання. Такий стан правового регулювання є несумісним із гарантійною природою строку НСРД, оскільки за однакового тексту закону особи фактично опиняються у різному становищі з точки зору тривалості державного втручання в їх приватне життя.

Обґрунтовано, що строки НСРД повинні оцінюватися як строки-гарантії, а не лише як строки організації процесуальної діяльності. Їх зміст полягає не у забезпеченні внутрішньої дисципліни досудового розслідування, а у встановленні чітких і неперевищуваних часових меж допустимого втручання у права людини. Саме в цьому полягає їх принципова відмінність від більшості інших процесуальних строків. Якщо для звичайних строків головне значення має процесуальна впорядкованість, то для строків НСРД головним є захисне та обмежувальне призначення. Вони не дозволяють перетворити тимчасове негласне втручання на фактично невизначене у часі, а відтак забезпечують реальне, а не декларативне функціонування судового контролю.

Під час дослідження доведено, що строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД не може розглядатися як звичайний технічний процесуальний строк. Його зміст значно ширший: він є часовою межею чинності судового акту, яким легітимується втручання держави у приватну сферу особи. З цього випливає, що після спливу строку припиняється не лише можливість продовження відповідної процесуальної дії, а й сама правова підстава для подальшого негласного втручання. У такому розумінні строк виступає однією з форм вираження змісту судового контролю. Саме через нього слідчий суддя конкретизує межі допустимої державної активності та надає судовому дозволу завершеного гарантійного характеру.

Суттєвим результатом дослідження є висновок про те, що чинна законодавча конструкція дво-місячного строку проведення НСРД не забезпечує ані правової визначеності, ані рівності перед законом і судом. Аналіз загального та обмежувального способів його обчислення показав, що однакова за формулюванням законодавча норма в реальному застосуванні породжує різний обсяг

обмеження прав особи. Така варіативність має не формальний, а сутнісний характер, оскільки виражається у фактично різній тривалості негласного втручання, яке у сфері НСРД має самостійне значення для оцінки законності, пропорційності та допустимості. Отже, сама формула «два місяці» у нинішньому вигляді не відповідає вимогам, які висуваються до правового регулювання обмеження конституційних прав у демократичній правовій державі.

Доведено також, що автоматичне застосування до строків НСРД загальних правил обчислення та реалізації процесуальних строків є юридично неприпустимим. Такі правила були сформульовані для процесуальних строків іншої природи і не враховують того, що строк НСРД є межею чинності судового дозволу. Особливо неприйнятним є механічне перенесення на строки НСРД положень про неврахування першого дня строку та про продовження строку до наступного робочого дня у разі його завершення у вихідний або святковий день. Застосування цих положень до НСРД призводить або до появи так званого «нульового дня», коли втручання вже здійснюється, але ще не охоплюється строком, або до фактичного продовження судового дозволу без нового судового рішення. Обидва варіанти спотворюють гарантійну функцію строку та створюють реальні передумови для проведення НСРД поза межами належної процесуальної форми.

У роботі аргументовано, що строки проведення НСРД є органічним елементом належної процесуальної форми одержання доказової інформації. У межах кримінального процесуального доказування доказова інформація набуває процесуальної цінності лише за умови, що вона отримана з дотриманням установлених законом вимог щодо суб'єкта, джерела, процедури та часових меж її одержання. Тому строк НСРД має значення не тільки для організації негласної діяльності, а й для оцінки процесуальної доброякісності результатів такої діяльності. Інформація, одержана після спливу строку дії судового дозволу, уже не може вважатися результатом належним чином санкціонованого втручання. Це означає, що порушення строку НСРД є не лише процесуальним дефектом, а й обставиною, яка безпосередньо впливає на допустимість доказів та на їх здатність бути повноцінно використаними у кримінальному процесуальному доказуванні.

Окрему увагу у дослідженні приділено способам встановлення строку НСРД в ухвалі слідчого судді. Зроблено висновок, що саме від способу формулювання резолютивної частини ухвали залежить рівень її правової визначеності, гарантійності та подальшої процесуальної перевірюваності. Найбільш адекватним природі строку НСРД є комбінований спосіб, який поєднує в собі зазначення тривалості строку, моменту його початку та конкретної дати, а за можливості і часу, його закінчення. Саме така модель дозволяє перетворити строк на чітко виражену межу судового дозволу, а не на величину, яка виводиться шляхом додаткового тлумачення. Це не лише посилює правову визначеність, а й полегшує подальшу оцінку того, чи були результати НСРД одержані в межах чинної судової санкції.

Самостійний висновок стосується й проблеми одиниць часу, що використовуються для визначення строків НСРД. Доведено, що поняття «місяць», «день» і «доба» у сфері кримінального процесуального регулювання не є нейтральними і взаємозамінними. Кожна з цих одиниць породжує різний режим обчислення строку, а відтак різний обсяг допустимого втручання у права особи. Саме тому для НСРД, де строк має гарантійне, а не лише технічне значення, одиниця часу повинна бути максимально точною та стабільною. У цьому сенсі найбільш придатною є фіксація строку у днях, оскільки вона забезпечує сталість фактичної тривалості втручання, усуває залежність від календарних факторів і створює єдиний нормативний стандарт для всієї судової практики.

Важливим результатом дослідження є також висновок про необхідність спеціального нормативного врегулювання питання безперервності проведення НСРД у нічний час, вихідні та святкові дні. Було показано, що НСРД за своєю природою часто не можуть бути ефективно проведені в межах тих часових правил, які розраховані на гласні слідчі дії. Для багатьох видів негласного контролю саме безперервність є умовою результативності, а тому загальні обмеження щодо нічного часу не відповідають фактичному змісту негласного втручання. Водночас така безперервність має бути не результатом мовчазного допущення чи розширювального тлумачення, а предметом прямого і чіткого законодавчого врегулювання. Лише за цієї умови можливо поєднати ефективність досудового розслідування з належним рівнем правової визначеності та гарантій захисту прав людини, що підтверджується і зарубіжним досвідом правового регулювання прихованих заходів.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, слід констатувати, що вдосконалення кримінального процесуального законодавства у сфері регламентації строків НСРД повинно відбуватися не фрагментарно, а системно. Йдеться про потребу переосмислення самого підходу до

строку НСРД як до межі допустимого негласного втручання та як до однієї з передумов добро-якісності доказів. Саме цим зумовлюються запропоновані у статті законодавчі новели: заміна формули «два місяці» на «шістдесят днів», обов'язкова фіксація в ухвалі моменту початку і закінчення строку, незастосування до строків НСРД положень загальних правил про неврахування першого дня та перенесення завершення строку, спеціальне врегулювання безперервності проведення НСРД і пряма нормативна вказівка на недопустимість результатів, одержаних поза межами строку судового дозволу.

Таким чином, проведення дослідження дозволяє сформулювати загальний науковий висновок про те, що строки НСРД є однією з ключових конструкцій, через які у кримінальному провадженні забезпечуються законність, пропорційність, правова визначеність і доказова придатність результатів негласного втручання. Їх належне нормативне закріплення та однакове правозастосування становлять необхідну умову сучасної моделі кримінального процесу, зорієнтованої не лише на ефективність розслідування, а й на реальний захист прав людини, у тому числі відповідно до стандартів ЄСПЛ і позитивних напрацювань зарубіжного законодавства.

Перспективи подальших досліджень цієї теми вбачаються у розробленні цілісної доктрини процесуальних строків як гарантій законності та пропорційності негласного втручання, а також у поглибленому вивченні критеріїв допустимості результатів НСРД в кримінальному процесуальному доказуванні, одержаних в умовах цифровізації кримінального провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Глава 21 КПК України «Негласні слідчі (розшукові) дії»: науково-практичний коментар / А.В. Столітній, С.В. Шмаленя, М.В. Членов, А.А. Ліллемяє. Київ: Норма Права, 2024. 932 с.
2. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, СБ України, Мінфіну України, ДПС України, Мін'юсту України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
5. Кримінально-процесуальний кодекс Киргизької Республіки: Кодекс Киргизької Республіки від 28.10.2021 № 129 (станом на 14.11.2025). URL: <https://cbd.minjust.gov.kg/3-37/edition/2086/kg>.
6. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Казахстан: Кодекс Республіки Казахстан від 04.07.2014 № 231-V (станом на 08.03.2026). URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575852.
7. Олейніков Д.О., Членов М.В. Строки у новому кримінальному процесуальному законодавстві: наук.-практ. посіб. Харків: Право, 2015. 152 с.
8. Погорецький М.А. Доказування у кримінальному процесі: поняття, зміст, структура. *Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (27 листопада 2013 р., м. Одеса) /* відпов. за вип. Ю.П. Аленін. Одеса: Юридична література, 2013. С. 17–21.
9. Погорецький М.А. Поняття кримінально-процесуальних гарантій. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2014. № 2 (10).* URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14pmakph.pdf>.
10. Погорецький М.А. Новий КПК України: політичні, теоретичні та юридичні питання. *Право України. 2009. № 2. С. 29–35.* URL: https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/content-pravoukr-2009-2-pravoukr_2009_2.pdf.
11. Погорецький М.А. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 270–277.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2013_1_48.
12. Погорецький М.А. Строки у кримінальному провадженні: проблемні питання. *Право. ua. 2023. № 4, ч. 2. С. 279–293.* URL: https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2023-4-2/Pravo_ua_2023_4_2_279.pdf.

13. Погорецький М.А. Судовий контроль у забезпеченні справедливого та допустимого доказування в кримінальному процесі України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4, ч. 3. С. 269–279. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.40>. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/42-2.pdf>.
14. Погорецький М.А., Старенький О.С. Негласні слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів: окремі проблемні питання. *Право України*. 2018. № 8. С. 85–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prukr_2018_8_9.
15. Сергєєва Д.Б. Допустимість доказів в теорії та КПК 2012 року. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 3. С. 80–87. URL: <https://vkslaw.com.ua/index.php/journal/article/view/708/625>.
16. Старенький О., Цуцкірідзе М. Використання негласних слідчих (розшукових) дій як засобів доказування в кримінальному провадженні на досудовому розслідуванні. *Право України*. 2015. № 1. С. 152–162. URL: https://pravoua.com.ua/uk/store/pravoukr/pravoukr_1_15/Tsutskiridze-Starenkyi_1_15.
17. Судовий контроль у кримінальному провадженні: навч. посіб. / О.В. Капліна, М.О. Карпенко, В.І. Маринів та ін. Харків: Право, 2015. 88 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/760/10-13.pdf?srsId=AfmBOoobTTUx-b6qa5tbmLT_fLyS3Adc-Zoi5RlfKyESEwgCqp-ZAU58.
18. Узагальнення судової практики розгляду клопотань про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчим суддею / Апеляційний суд м. Києва; уклад.: А.В. Чернушенко, М.В. Приндюк. 2015. URL: <http://www.apcourtkiev.gov.ua/wp-content/uploads/2015/06/Yzagalnenna-.doc>.
19. Ухвала Апеляційного суду Закарпатської області від 21.10.2013 у справі № 777/203/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56073236>.
20. Ухвала Апеляційного суду Сумської області від 29.07.2015 у справі № 788/143/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71312918>.
21. Ухвала Апеляційного суду Харківської області від 10.04.2015 у справі № 5160т. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56112507>.
22. Ухвала Апеляційного суду Харківської області від 10.04.2015 у справі № 5172т. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56112506>.
23. Ухвала Апеляційного суду Харківської області від 03.05.2015 у справі № 1401т/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/61365005>.
24. Ухвала Апеляційного суду Харківської області від 07.12.2015 у справі № 15029т. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57503635>.
25. Фомін С.Б. Строки у кримінальному судочинстві: поняття, класифікація та функціональне призначення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 207 с.
26. Черняк Н.П. Принцип розумності строків у кримінальному процесі України: проблемні аспекти. *Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 14 квіт. 2016 р. Одеса: ОДУВС, 2016. С. 290–291.
27. Шумило М.Є., Погорецький М.А. Докази і доказування. Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація та ін. Харків: Право, 2012. С. 247–308. URL: <https://dSPACE.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/20794>.
28. Begiashvili Kh. Problems related to the time limits of covert investigative action in a criminal case and notification of covert investigative action according to the Criminal Procedure Code of Georgia. *Scientific Journal «Spectri»*. 2022. Vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.52340/spectri.2022.12>. URL: <https://journals.4science.ge/index.php/spectri/article/view/1059>.
29. Boehm F., de Hert P. Notification, an important safeguard against the improper use of surveillance – finally recognized in case law and EU law. *European Journal of Law and Technology*. 2012. Vol. 3, No. 3. URL: <https://ejlt.org/index.php/ejlt/article/download/155/264?inline=1>.
30. Germany. *Strafprozessordnung (StPO)*. § 100a Telekommunikationsüberwachung. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_100a.html.
31. Germany. *Strafprozessordnung (StPO)*. § 100e Verfahren bei Maßnahmen nach den §§ 100a bis 100c. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_100e.html.

32. Moldova. *Criminal Procedure Code*. Art. 135 Wiretapping. URL: https://www.unodc.org/cld/uploads/res/document/mda/criminal-procedure-code_html/Criminal_Procedural_Code_ENG.pdf.
33. France. Wiretapping. *Service Public*. URL: <https://www.service-public.gouv.fr/particuliers/vosdroits/F2515?lang=en>.
34. Case of *Klass and Others v. Germany*: Judgment of the European Court of Human Rights of 6 September 1978, application No. 5029/71. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/?filename=001-57510.pdf&id=001-57510&library=ECHR>.
35. Case of *Weber and Saravia v. Germany*: Decision of the European Court of Human Rights of 29 June 2006, application No. 54934/00. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>.
36. Case of *Liberty and Others v. the United Kingdom*: Judgment of the European Court of Human Rights of 1 July 2008, application No. 58243/00. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>.
37. Case of *Iordachi and Others v. Moldova*: Judgment of the European Court of Human Rights of 10 February 2009, application No. 25198/02. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=001-91245.pdf&id=001-91245&library=ECHR>.
38. Case of *Kennedy v. the United Kingdom*: Judgment of the European Court of Human Rights of 18 May 2010, application No. 26839/05. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=001-98473.pdf&id=001-98473&library=ECHR>.
39. Case of *Roman Zakharov v. Russia [GC]*: Judgment of the European Court of Human Rights of 4 December 2015, application No. 47143/06. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf/?filename=CASE+OF+ROMAN+ZAKHAROV+v.+RUSSIA.pdf&id=001-159324&library=ECHR>.
40. Case of *Szabó and Vissy v. Hungary*: Judgment of the European Court of Human Rights of 12 January 2016, application No. 37138/14. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=Judgment+Szab%EF%BF%BD+and+Vissy+v.+Hungary+-+legislation+on+anti-terrorist+secret+surveillance.pdf&id=003-5268616-6546444&library=ECHR>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.03.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Погорецький М.А., Членов М.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0